

Na pomoc studujícím v seminářích politické přípravy

Aktuální teoretické otázky počátečního období války

Generálmajor Jan Voštera

Mírová politika států Varšavské smlouvy v čele s SSSR a dobře vycvičené i soudobou technikou vybavené ozbrojené síly těchto států zabránily v posledním desetiletí několikrát vzniku třetí světové války. Jsou proto plně opodstatněné názory, že válka není nevyhnutelná. K tomu, aby tyto názory byly realizovány, je však třeba vyvinout další politické a vojenské úsilí. Současně platí i závěry marxismu-leninismu, že existence imperialismu vytváří stále živnou půdu pro rozpoutání lokální i celosvětové války.

Velmi nebezpečné pro obranyschopnost státu jsou proto různé pacifické názory, které mají jednoho společného jmenovatele — že „k válce z nejrůznějších důvodů vůbec nedojde“. Proti těmto názorům je nutné bojovat a současně se na možnost vzniku a vedení války se vším úsilím a odpovědností připravovat v rámci celého státu, zvláště v ozbrojených silách.

V našich podmínkách je jednoznačně správné orientovat se na přípravu války, která bude od začátku světová, zahájená s překvapením prostředky jaderného napadení.

V této válce nabývá zásadního významu její **počáteční období** (dále POV), které bude nejtěžší, nejsložitější, nejrozhodnější oboustranně vedené a proto i nejničivější. Pozornost vojenských teoretiků, věnovaná tomuto období na Západě i na Východě, vyplývá tudíž z jeho složitosti i z požadavků vysoké náročnosti na přípravu a vedení války.

Cílem tohoto článku je objasnit základní principy POV s důrazem na jejich aktuální projevy v konkrétních podmínkách našich ozbrojených sil a teritoria.

Charakter počátečního období v minulých světových válkách

Všeobecně je možno říci, že POV, jeho úloha a význam v ozbrojeném zápase jsou v době míru v mnoha směrech již předem určeny nejvyššími politickými a vojenskými činiteli. Přitom se vychází z politických cílů války a způsobu jejího vedení a přihlíží se ke konkrétním zvláštěm vojenskopolitické situace. Složení ozbrojených sil, s nimiž každá strana vstupuje do války a způsob jejich činnosti v POV vyplývá z celkového strategického zámyslu a stupně pohotovosti k vedení operací.

V první světové válce se pod pojmem POV rozumělo období ode dne oficiálního vyhlášení války a všeobecné mobilizace

armády až do zahájení pohraničního sražení hlavních sil, rozvinovaných na válčišti podle válečného plánu. Hlavním obsahem tohoto období byla mobilizace, soustředění a strategické rozvinutí hlavních masy ozbrojených sil bojujících stran. Počáteční období války tedy v žádném případě nezahrnovalo výsledek pohraničních a tím méně dalších sražení bojujících stran.

Podle politické situace, úrovně hospodářského rozvoje, geografických podmínek a jiných faktorů, které působí na strategické rozvíjení, byla doba trvání POV pro každou zemi různá. Např. v Německu a ve Francii trvalo POV 16—17

dní. Ruská armáda dosahovala pohotovosti 15.—20. dne mobilizace u 50 % vojsk, 15.—27. den u 75 % a teprve 38.—40. den u 100 % povolávaných záloh.

Země, které mohly rozvinout hlavní síly v kratší době, mohly předstihnout protivníka v zahájení rozsáhlé bojové činnosti a získat celou řadu strategických výhod.

Podstata strategického úsilí v POV první světové války spočívala tedy v tom, aby byly zajištěny podmínky pro organizovaný vstup hlavní masy ozbrojených sil do války. Povšimnutí zasluhují vojska, která stála v tomto období v příhraničním pásmu, nebo která byla spěšně přesunuta k hranicím v předvečer války nebo v prvních jejích dnech. Jejich úloha spočívala v zásadě v ochraně strategického rozvinutí — v ruské armádě šlo o určitou formu průzkumných operací a v německé i francouzské armádě o útok s omezeným cílem.

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že každá strana se snažila, aby spotřebovala co nejméně sil a nebyly oslabeny hlavní síly armády. To potvrzuje i skutečnost, že kvalita ozbrojených sil, s nimiž strany vstupovaly do války, nedovolovala, aby byl rozhodným způsobem změněn charakter počátečního období a jeho obsah.

V letech mezi první a druhou světovou válkou byl problém POV chápán zcela jinak. Prudké zvýšení bojových možností armád ukázalo, že příští válka si vyžádá rozvinutí masových armád a co do svých rozměrů bude světová, dlouhotrvající a koaliční. Nová kvalita ozbrojených sil a vzrůstající vojenskoekonomické možnosti vyspělých států vytvářely podmínky k tomu, aby v mírové době byly letecké, tankové a jiné svazky v takové pohotovosti, která agresorovi umožňuje jejich využití k překvapivému útoku bez předběžného vyhlášení války — tedy s překvapením.

Z těchto důvodů vojenští teoretikové ve svých úvahách mluvili již o počátečním období války, které může agresor začít překvapivým útokem, aniž vyhlásí válku. Přesto však nevyvodili zcela správné

závěry. Většina z nich uvažovala, že obsahem POV budou operace malých armád s omezenými cíli k zabezpečení strategického rozvinutí.

Druhá světová válka však potvrdila, že každá bojující strana má své POV, které závisí na úrovni rozvoje výrobních sil, možnostech a připravenosti ozbrojených sil k válce.

V nových podmínkách, ve kterých strany vstupovaly do války s rozvinutými hlavními silami, určovala se doba trvání POV okamžikem zahájení bojové činnosti a splněním bližšího strategického cíle války. V některých případech byl tento strategický cíl cílem prvního tažení a dokonce cílem války (Francie, Polsko).

Jinak tomu bylo s POV Velké vlastenecké války. Toto období bylo prvním údobím ozbrojeného zápasu hlavních sil, rozvinutých před zahájením války (na rozdíl od první světové války).

Proto POV nabylo mimořádně důležitého strategického významu. Jeho úloha v ozbrojeném zápase ohromně vzrostla. Nová kvalita ozbrojených sil se stala kalkulační plánovací kategorií POV. Toto období bylo buď částí prvního tažení nebo s ním tvořilo kompaktní celek; důkazem jsou plány útočných tažení hitlerovského velitelství v Polsku, Francii a v Sovětském svazu.

Z rozboru zkušeností druhé světové války vyplývají závěry o řízení ozbrojeného zápasu v POV.

Před vypuknutím války je třeba mít:

- dobře organizovanou zpravodajskou službu a tím i takové informace o situaci nepříteli, které vylučují možnost překvapivého úderu;

- stálou bojovou pohotovost sil a prostředků, nutných k odrazení vpádu nepříteli;

- velení musí disponovat takovými silami a prostředky, kterými by mohlo působit na průběh ozbrojeného zápasu již v POV.

Závěry ze zhodnocení POV druhé světové války jsou rozhodně velmi poučné pro hodnocení POV příští možné světové války.

Kvalitativní změny, které ovlivňují význam, úlohu a charakter POV v příští možné válce

Nejvýznamnější kvalitativní změna, která ovlivňuje význam, úlohu a charakter POV v příští možné válce, je politická a třídní podstata a z ní vyplývající cíle války.

Půjde o rozhodující třídní střetnutí dvou protistojících společenských systémů, které mají dostatek materiálních technických a vojenských prostředků.

Ostrý třídní charakter nové světové války bude určovat nesmiřitelnost a rozhodnost politických i vojenských cílů válčících stran.

Imperialistická koalice se bude snažit způsobit porážku ozbrojeným silám a rozrušit objekty v hlubokém týlu socialistických států, likvidovat jejich společensko-politický aparát a podrobit si národy těchto států.

Socialistické státy v čele s SSSR budou nuceny pro ochranu vymozžeností svých národů postavit neméně rozhodné cíle, směřující k plné porážce ozbrojených sil nepřítelů a dezorganizaci jeho hlubokého týlu, k potlačení vůle k odporu, k poskytnutí pomoci národům v jejich osvobození od kapitalistického vykořisťování a ke konečnému a úplnému zničení kapitalismu.

Rozhodnost vojenských a politických cílů válčících stran a zcela nové prostředky ozbrojeného zápasu — prakticky s neomezeným dosahem — povedou k rozšíření ozbrojeného zápasu téměř na všechny kontinenty světa. Území každého státu může být napadeno jadernými údery. Nezávisle na tom, bude-li na území těchto států probíhat bojová činnost pozemních vojsk nebo ne, promění se tato území ve válčiště. Rozšíření ozbrojeného zápasu na celou hloubku území protistojících koalic povede prakticky k setření hranic mezi frontou a zápolím. Přitom současně možnosti ničení raket za letu, využívání kosmu pro průzkum a možnosti rušení kosmického průzkumu nepřítelů již nyní umožňují rozšíření ozbrojeného zápasu do kosmického prostoru.

Množství zásob jaderných zbraní ve výzbroji protistojících koalic, objektivně

možnosti masového použití jaderných zbraní, analýza i srovnání všech těchto faktorů s dostatečnou určitostí svědčí o tom, že budoucí světová válka bude jadernou. **Vznikne-li v podmínkách našeho válčiště, s největší pravděpodobností bude jaderná od jejího začátku.** Agresor ji zahájí s maximální snahou o překvapení. Jaderné zbraně budou hlavním prostředkem napadení. Očekává od nich a jejich účinků zvrácení nepříznivého poměru sil v jeho prospěch.

Nejtypičtější pro POV je **maximální hustota použití jaderných prostředků v tomto období oběma koalicemi na celou hloubku území** — s důrazem na nejdůležitější válčiště. Tím naše válčiště bezesporu je.

Všechno tedy hovoří pro to, že příští světová válka bude válka mnohamilionových ozbrojených sil s ohromným množstvím složitě techniky, s rozhodujícím vlivem raketových jaderných zbraní na průběh i výsledek války. Dobu trvání takové války určí v zásadě množství prostředků boje a ozbrojených sil i dovedné jejich použití.

A právě tyto prostředky dovolují nyní ve velmi krátkém čase rozrušit základní průmyslové objekty, v základě narušit vojenskoekonomický potenciál nepřítelů, způsobit rozhodující porážku jeho ozbrojeným silám, paralyzovat státní i vojenské řízení a vyřadit z války hlavní členy nepřátelské koalice — to znamená dosáhnout základních cílů války. Proto má tedy POV takový rozhodující význam, protože uvedených cílů války může být dosaženo již v něm. Znamená to, že **válka může skončit v rámci POV — to nikdy dříve možné nebylo.**

Rozbor obsahu, cílů a charakteristických rysů počátečního období raketové jaderné války

Zásadní změna úlohy a obsahu POV je rovněž jedním z charakteristických rysů světové jaderné války.

Pod pojmem POV je třeba rozumět zvláště důležité údobí vysoce aktivní a rozhodující bojové činnosti všech druhů ozbrojených sil s cílem zničit strategické jaderné prostředky napadení nepřítelů, rozbít uskupení ozbrojených sil na válčištích, narušit nejdůležitější ekonomické objekty, rozrušit centra vojenského a

administrativního řízení a ovládnout nejdůležitější prostory nepřítelů.

Hlavním obsahem počátečního období jaderné války budou dříve splánované a připravené jaderné údery raketovými vojsky strategického určení, dálkovým letectvem a raketovými ponorkami a vedení strategických útočných operací svazy různých ozbrojených sil na válčištích s rozhodující úlohou jaderných zbraní — s cílem zmocnit se strategické iniciativy a splnit bližší strategické cíle.

Souběžně s těmito operacemi bude probíhat aktivní bojová činnost k obraně a ochraně týlu státu i uskupení ozbrojených sil před jadernými údery nepřítelů. Vážnou úlohu v rámci této činnosti mají vojska protivzdušné obrany státu, která musí odrazit úder letectva a raket nepřítelů a tím zabezpečit životaschopnost státu i bojeschopnost ozbrojených sil.

Cíle jaderné války lze splnit v průběhu prvního strategického jaderného úderu, kdy všechna následující činnost ozbrojených sil bude spočívat v okupační činnosti. POV v daném případě může být nejen rozhodující, ale vůbec jediné období jaderné války. Takovou variantu vývoje událostí nelze vyloučit. Nemůže nám však sloužit k základní orientaci našich příprav. Všichni se musíme orientovat na nejsložitější případ nejen zahájení, ale i vedení příští války — který samozřejmě nepředvídá její zakončení již v POV.

Přesně stanovit dobu trvání POV je velmi obtížné. Je to doba od vzniku války do splnění bližších strategických cílů. Bude jistě záviset na připravenosti zemí a jejich ozbrojených sil i na vzájemném poměru sil. Rozhodujícím způsobem však na výsledku prvního hromadného strategického jaderného úderu a rychlosti rozvinutí a výsledků prvních frontových operací.

Uvědomíme-li si možnou obsahovou náplň do splnění bližších strategických cílů na našem válečném, pak doba trvání POV nepřesáhne s největší pravděpodobností dobu několika týdnů, po nichž nastane další období vedení války.

Cíle POV budou krajně rozhodné a především budou řešit tyto hlavní úkoly:

- zničit prostředky jaderného napadení nepřítelů a zásoby jaderné munice,
- odrazit útok nepřítelů ze vzduchu i na zemi,
- zásadně narušit činnost vojensko-ekonomických objektů a oblastí,
- rozbít rozvinutá nebo rozvíjející se strategická uskupení na hlavních strategických směrech válečném, dezorganizovat státní a vojenské řízení,
- znemožnit mobilizaci i strategické rozvíjení dalších sledů ozbrojených sil,
- rozrušit komunikace,
- ovládnout nejdůležitější politické i ekonomické oblasti nepřítelů.

Splnit tyto úkoly je možné za maximálního využití všech prostředků napadení, především všech raketových jaderných zbraní strategického určení se současnou krajně rozhodnou a vysoce aktivní bojovou činností všech druhů ozbrojených sil.

Jakékoli zdržení v rychlém rozvinutí rozhodující bojové činnosti v POV by mělo těžké, ne-li katastrofální následky.

Pro POV, pokud jde o jeho vznik a zahájení, budou typické v našich podmínkách nenadálosti, snaha o maximální překvapení ze strany nepřítelů, obrovský rozsah působení sil a prostředků v prvních minutách, hromadné úderu na hlavní uskupení vojsk, politická a ekonomická centra, spojovací a komunikační uzly, sklady a přepravy a řadu dalších důležitých cílů na celém státním území. Typické bude rovněž to, že z hlediska vojenských opatření POV zahájí vojska prvního operačního a ve vyšším rámci prvního strategického sledu — s počty lidí a výzbrojí, kterou mají v míru — za krajně složité, nejasné a rychle se měnící situace.

Závěrem k této části chci říci, že POV je základní rozhodující a v některých případech i jediné období války. Hlavní význam mají v tomto období úderu raketových vojsk strategického určení a strategické útočné operace na válečných, které mohou zabezpečit zásadní narušení ekonomické moci nepřítelů, rozbít jeho ozbrojené síly a konečně podlomit jeho vůli k dalšímu odporu.

Uvažujeme-li, že nenadálé použití raketových jaderných prostředků může mít vliv dokonce na výsledek války, nelze v žádném případě počítat se šetřením sil a prostředků v POV a spoléhat na to, že mobilizačně bude možno úsilí v dalších obdobích zvyšovat, jak tomu bylo v minulých válkách. Výsledek války, zahájené a vedené v těchto podmínkách, ovlivní stupeň efektivnosti použití těch sil a prostředků, které jsou v pohotovosti k bojové činnosti se zahájením války.

Je proto samozřejmé, že na základě uvedených faktů každý stát včas určuje hlavní způsob vedení budoucí války, aby do ní vstupoval s připravenými plány činnosti. V nich se nejpodrobněji určuje způsob činnosti v POV — nejen proto, že činnost pro další období války nelze v podrobnostech předvídat, ale právě pro rozhodující význam POV.

Zásady operací POV v našich podmínkách a úloha hlavních druhů vojsk

Způsoby vedení bojové činnosti se principiálně liší od minulých válek. Přes rozhodující úlohu raketových vojsk lze dosáhnout úspěchu jedině součinností všech druhů vojsk.

Zásadní význam má průzkum, zvláště v období před zahájením války a v prvních minutách a hodinách POV.

Průzkum ve strategickém rozsahu musí dát **včas a jednoznačně konkrétní údaje o přípravách nepřítele k zahájení agrese**. Bez nich není myslitelná včasná příprava nutných protipatření a tím i úspěšné odrazení agrese nepřítele, uchopení strategické iniciativy a přechod k aktivnímu plnění stanovených úkolů.

Nezjištění příprav nepřítele by mělo katastrofální následky a pravděpodobný neúspěch v celé válce.

Průzkum v operačním a taktickém rámci musí sledovat a dát včasné a konkrétní údaje o operačně taktických a taktických jaderných prostředcích a o cílech, na jejichž zničení nebo umlčení závisí úspěšné zahájení a vedení první útočné operace ve vysokých tempech.

Složitost spočívá v tom, že většina uvedených cílů je velmi pohyblivá a přitom jejich přesné koordináty tvoří základ možnosti vlastních raketových jaderných prostředků i letectva v prvním hromadném i dalších jaderných úderech. V této souvislosti ponese zřejmě největší tíhu vzdušný průzkum, a proto na jeho vycvičenost a připravenost je třeba klást zvlášť velký důraz.

Cíle operací pozemních vojsk se budou řešit řadou střetných bojů a sražen. S plným využitím výsledků strategických a operačních jaderných úderů je nutno rychle, energicky a směle přenést úsilí bojové činnosti na území nepřítele a rychle pronikat na směrech ke splnění konečného cíle operace.

Taková činnost nejlépe zabezpečí doslovné „drobení“ vojsk nepřítele, která zůstanou po prvním hromadném úderu bojeschopná a vytváří podmínky pro jejich postupné a úplné zničení.

V našich podmínkách je třeba již v míru mít na vysokém a stálém stupni bojové pohotovosti ta vojska, se kterými se počítá pro okamžité zahájení bojové činnosti.

Jaké jsou **nejtypičtější rysy bojové činnosti** v prvních minutách a hodinách POV?

Vojska se stálou bojovou pohotovostí doslova ihned zahájí bojovou činnost,

nejrozhodnějším způsobem pronikají na území nepřítele, jednoznačně samostatně, směle až drze využívají mezer ve frontě, nezdržují se likvidací průzkumných prvků a prvosledových útvarů divizí nepřítelů a s využitím zpráv průzkumu a vlastních jaderných úderů pronikají do maximální hloubky sestavy i území nepřítele. Důležité je, že tato vojska nebudou čekat, aby vyrazila společně, z jedné čáry do bojové činnosti. **Jakmile útvarů a svazek co nejrychleji dosáhnou bojové pohotovosti svých vojsk, vyrazí k plnění bojového úkolu**, s využitím vši vojenské chytrosti proniká sestavou nepřítele s cílem dosáhnout jeho postupného zničení. Nelze v žádném případě zlehčovat a zjednodušovat obsahovou náplň bojové činnosti v prvních hodinách války; ale tento způsob, související s rozhodností, samostatností, iniciativou a rychlostí musí být vojsky pro toto období jednoznačně zvládnut a uplatňován. **Vojska zaujmají bojovou sestavu postupně až v průběhu bojové činnosti**. Je to vše složitě, ale na druhé straně se vytvářejí velké předpoklady k dosažení úspěchu a tím k zachvácení a udržení i operační iniciativy.

Tento způsob vedení bojové činnosti je velmi náročný na velení. Zdaleka si nelze představit, že v prvních minutách POV bude tuhá centralizace velení. Naopak, typická bude značná, i když dočasná decentralizace velení. Jednotlivé stupně budou postupně dosahovat bojové pohotovosti ve stanovených místech. Tím, že **štáby útvarů a svazků budou přejímat velení postupně**, z chodu — tedy v pohybu za svými vojsky — postupně se budou orientovat ve vzniklé situaci a teprve potom uplatňovat svůj vliv na vedení bojové činnosti. Štáb armády po dosažení pohotovosti na určeném místě rovněž postupně přebírá velení. Je pravděpodobné, že prvořadou pozornost v prvních hodinách velení bojové činnosti nebude věnovat prvosledovým svazkům (s problematikou boje se budou muset v prvních hodinách vyrovnat velitelé prvosledových svazků), ale útvarům a svazkům vševojskovým i druhých vojsk, které přicházejí z hloubky s cílem vytvořit jim nejlepší podmínky k rychlému a hladkému zasazení. Prvořadou pozornost v této fázi musí věnovat armádní raketové brigádě, včasnému dosažení její pohotovosti a připravenosti plnit úkoly ve prospěch bojujících vojsk. To zna-

Operační umění a taktika

mená, že štáb armády by se orientoval při přejímání velení zásadně směrem dozadu, tj. na svazky a útvary ve druhém sledu. Bude se snažit převzít velení právě ve prospěch prvosledových vojsk — zabezpečit zasazení a podporu těmi prostředky, které mají pro úspěch na frontě rozhodující význam. Bude trvat pravděpodobně několik hodin, než štáb armády převezme velení v plném rozsahu. Obdobně tomu bude i na stupni frontu. I když snahou všech stupňů velení bude převzít velení co nejrychleji, v podmínkách zahájení války s překvapením to nebude zřejmě možné. V této obtížné fázi vedení bojové činnosti není třeba zvlášť zdůrazňovat význam a potřebu kvalitního spojení, které musí velení jednoznačně zabezpečit.

Typické zvláštnosti činnosti některých druhů vojsk a služeb POV

RAKETOVÉ VOJSKO. Podstatný rozdíl je mezi RV strategického určení a RV operačně taktického a taktického určení. Zatímco u prvního je pohotovost minutová, u druhého je až několikahodinová. Bude tedy zřejmě velmi obtížné, ne-li nemožné (uvažujeme-li o variantě zahájení války agresorem s překvapením) ujednotit zahájení prvního hromadného úderu oběma druhy RV k jednomu času.

Podíl operačně taktických prostředků RV v prvním hromadném úderu je nevýhodný — uvažujeme-li, že strategické prostředky působí až od určité čáry v hloubce území nepřítel. To vyžaduje již v míru řešit obsahovou náplň činnosti, která souvisí s všestranným urychlením dosažení bojové pohotovosti raketového vojska.

To předpokládá:

- rozložit rakety do různých stupňů taktické pohotovosti;
- včas přisunout hlavice v návaznosti na přípravu raket;
- optimálně dislokovat a nejvýhodněji volit ostatní prostory, které RV zaujmají po vyhlášení bojového poplachu;
- vyčleňovat zvláštní skupiny pro odběr raket, KRPH a hlavice;
- dosáhnout návaznosti technické přípravy u oddílů (arb a frb) a prtz.

Rezervy v této oblasti rozhodně jsou a je jich třeba plně využít k maximálnímu zkrácení časového rozdílu mezi strategickým úderem a možností úderu operačně taktických prostředků.

Složitost je ovšem i v tom, že rakety se přepravují jednotlivě, v různých časových intervalech. To by znamenalo čekat, až bude dosaženo plánovaného množství pro spoluúčast v prvním hromadném úderu.

Tomu ovšem brání takové cíle, jako postupně odhalované ZHN nepřítel, které vyžadují okamžitý úder.

Problematika RV v POV vyžaduje velmi usilovné studium k dosažení konkrétního reálného řešení použití raketových vojsk v našich podmínkách.

POUŽITÍ VZDUŠNÝCH SIL LETECKÉ ARMÁDY. Letecká armáda plní v POV dva základní úkoly:

- odráží hromadný úder nepřítel spolu se silami a prostředky armády PVOS a sousedů;
- účastní se hromadného úderu.

První úkol je třeba plnit okamžitě silami, které jsou v pohotovostním systému; ostatní síly třeba uvést do bojové pohotovosti co nejrychleji. Zásadní je otázka součinnosti s prostředky APVOS a PVO polních vojsk. Většina stíhacího letectva letecké armády bude odrážet hromadný úder a jen část bude plnit jiné úkoly ve prospěch polních vojsk. Význam má rozmístění stíhacího letectva, které musí odpovídat současně potřebám dalšího vedení operace pozemními vojsky.

Těmto úkolům musí odpovídat i organizace velení a navádění stíhacího letectva

— na VS letecké armády společně VS PVO frontu;

— PVS stíhací letecké divize na VS vševojskové armády na směr hlavního úderu frontu;

— společné umístění součinnostních orgánů z VS letecké armády a sborů PVOS a konečně těsná součinnost mezi SL a PLRV.

Průběh POV má i zde řadu složitostí, které spočívají

- ve společné činnosti všech sil a prostředků na poměrně malém prostoru (v přífrontovém pásmu). PVO vojsk se uvádí do pohotovosti postupně, zatímco systém PVOS na tomto území má již velení a většinu sil rozvinutou. Problémy spočívají ve sladění velení a součinnosti v tomto prostoru při postupně narůstající společné činnosti a v řešení, jaké konkrétní síly vojskové PVO rozvinout na území státu vzhledem k maximální účasti na odrážení prvního hromadného úderu a které nerozvinovat vzhledem k předpo-

kládané činnosti ve prospěch polních vojsk vně území státu;

— v udržení velení prostředkům PVO vojsk, které s polními vojsky po zahájení operace vycházejí z území a prostředkům PVOS, které opouštěné území polními vojsky dále brání. Jde v podstatě o zachování kontinuity protivzdušné obrany a pomoci, kterou prostředky PVOS musí poskytovat polním vojskům;

— v konkrétním řešení PVO objektů na území státu na základě zásady, že nelze bránit všechny důležité objekty. Během POV se důležitost objektů bude zákonitě měnit, budou přibývat nové a dřívější budou na významu ztrácet;

— v otázce životaschopnosti systému PVOS, neboť mírová letiště, postavení RTV a PLRV jsou jistě nepříteli známa a jestliže by nebyla promyšlena a přijata konkrétní opatření, mohla by být PVO od samého začátku ochromena. Velký význam v této souvislosti má důmyslné maskování (operační a taktické) a klamání.

Zabezpečit je nutné i možnost změny postavení a skrytý systém RTV. Síly a prostředky PVO musí bojovat i v podmínkách silného radiálního, chemického nebo biologického zamoření. V kritických minutách a hodinách nesměj odejít z míst, ze kterých vedou boj proti letectvu nepříteli. Na jejich úspěšné činnosti závisí zachování bojovosti ostatních vojsk. Proto musí být v těchto prostorech již předem připravena ta opatření, která umožňují vést bojovou činnost prostředky PVO a velet jim i při vysokých úrovních zamoření,

— v zabezpečení manévru.

Sestava PVOS a v něm zvláště PLRV nemůže být v zásadě jiná, než je v míru; dlouhá doba jejího zaujímání na jiných místech a přestávka v bojové činnosti by vedly ke značnému oslabení PVO. V každém případě je účelný manévru postupně, malými částmi, do blízkých prostorů, pokud nebude čas na něj předem.

Druhý úkol, vzhledem ke krátkosti času na úder při překvapení napadení, vyžaduje vysokou pohotovost letectva. Proto stojí za úvahu potřeba řešit stálou pohotovost i části stíhacího bombardovacího letectva se všemi důsledky, které to s sebou nese.

Letectvo musí začít plnit tento úkol z mírových letišť s maximálním úsilím ve velmi krátké době.

Tento požadavek je samozřejmě dán i schopností změnit letiště — přesun na záložní. Současně musí být urychleně uve-

deno do pohotovosti letiště operační.

Problém spočívá v zachování bojovosti letectva, tj. v rozptýlení letounů na mírových letištích, ve schopnosti rychle opustit mírové letiště, ve schopnosti v nejkratší době přistát na záložním nebo operačním letišti, v rychlém připravení těchto letišť k provozu, ve vyřešení problému zásobování na nich (zejména LPHM, střelivem a technickým materiálem).

V činnosti letectva v POV je složité překonávat nepřátelskou PVO s cílem zabránit vysokým ztrátám. Proto jedny z prvních úderů raketového vojska musí být na prvky PVO nepříteli; účinně s nimi může bojovat i vlastní letectvo. Pro vlastní letectvo je třeba připravit úkoly a cesty k jejich splnění tak, aby nepřátelská PVO měla podstatně ztíženou situaci; kromě toho je nutné zajistit solidní stíhací ochranu zvláště důležitých letů.

Velmi obtížným úkolem během vedení operace je zabezpečení letištního manévru a zajištění přísunu LPHM, střeliva a technického materiálu. Letištní stavební prapory mají omezenou kapacitu, a proto bude nutné, aby svazky vševojskové armády zachvátily letiště nepříteli pokud možno neporušená. Tyto úkoly mohou plnit i jiné prvky sestavy — ženijní vojsko, výsadky, průzkumné skupiny atd. Mít dostatek vhodných letišť, zabezpečit na nich provoz a bojovou činnost, zabezpečit, aby letectvo nezůstávalo vzadu a mohlo co nejvíce podporovat pozemní vojska — bude jedním z velmi složitých úkolů.

Mimořádnou pozornost zasluhuje i náhrada spotřeby LPHM a střeliva při velkém úsilí letectva a jejich přísunu při postupném vzdalování se od základen.

Velení letectvu v tomto složitém období musí být až do zaujetí konečné sestavy nepřetržitě a zabezpečovat plnění úkolů i při změnách situace, které nutno očekávat vzhledem ke snaze nepříteli vyřadit z činnosti vlastní letectvo i prvky velení a navedení. Systém velení a navedení je nutno mít připraven, aby bylo zabezpečeno nepřetržitě velení při přechodu na záložní nebo operační letiště a v konečné své fázi odpovídalo potřebám bojové činnosti letectva ve prospěch polních vojsk.

VÝSADKY. V POV mají velký význam pro úspěšné řešení počátečních bojů a sražen.

Napomáhají nejen prvnímu sledu pozemních vojsk bezprostředně plnit jejich

úkoly, ale působí velmi účinně v hlubokém týlu nepříteli, kde i taktický výsadek energickou, smělou a drzou činností nahradí hodnotu jednoho i více svazků vlastních vojsk. Naši velitelé a štáby musí v této souvislosti používat výsadky daleko aktivněji, nebát se širokého prostorového rozmachu výsadkovou jednotkou v týlu nepříteli a takovou činnost všestranně zabezpečovat.

OCHRANA VOJSK PROTI ZBRANÍM HROMADNÉHO NIČENÍ. K ochraně vojsk a týlových objektů proti účinkům ZHN se v míru připravují a předávají vojskům příslušné pokyny, které stanoví hlavní opatření

- do zahájení bojové činnosti,
- při rozvinutí vojsk,
- v průběhu bojové činnosti.

Současně určují síly a prostředky k jejich plnění.

K zabezpečení včasného varování vojsk před radioaktivním, chemickým a biologickým zamořením a k informování podřízených [v nutném rozsahu] o skutečné radiační a chemické situaci se vytváří „Síť radiační informace“ na stupni front pro podřízené svazy a frontové svazky a útvar, na stupni armáda pro její podřízené svazky a útvar. Na stupni svazek — útvar se radiační informace předává po velitelské síti mimo veškeré pořadí. Tohoto způsobu je možno podle potřeby využít na všech stupních velení.

V nejkrajší době po opuštění posádek se aktivuje s využitím sil a prostředků chemického vojska vojskový systém (VRHS) pro zjišťování parametrů jaderných úderů, sledování a vyhodnocování radiační a chemické situace — včetně radiační skupiny frontu a armád.

Vliv POV na úlohu a přípravu teritoria

Všeobecnost války vytváří zcela nový vztah mezi frontou a zápolím.

V důsledku možnosti napadnout již od prvního okamžiku války celé území nejen jednoho státu, ale celé koalice států, mizí prakticky rozdíl mezi frontou a zápolím. V určitém smyslu — kromě jiného v důsledku pravděpodobnosti použití větší kilotonáže — bude na teritoriální situaci daleko tíživější, než na frontě. Možnosti zahájení války s překvapením a význam jejího POV vyžadují spolehlivou přípravu a obranu zápolí již v míru.

Tak jako základní podíl ve vedení bojové činnosti ponese mírová vojska,

Vzájemné povinnosti polních vojsk a teritoria spočívají v tom, že

— při odstraňování následků napadení ZHN u vojsk a týlů polních vojsk na teritoriu musí v případě potřeby poskytnout pomoc i CO svými silami a prostředky;

— v nutných případech pro odstraňování následků napadení ZHN v kategorizovaných objektech (průmyslová centra, velká sídliště apod.) může velitel frontu vydělit potřebné síly a prostředky (útvar — svazek). Nesmí to však být na úkor úsilí polních vojsk ke splnění stanoveného bojového úkolu.

MATERIÁLNÉ TECHNICKÉ A ZDRAVOTNICKÉ ZABEZPEČENÍ. Vzhledem k tomu, že vojska, která vstupují v prvním sledu do bojové činnosti mají pohyblivé zásoby na plných počtech, nejsou v prvních hodinách POV vcelku zvláštní problémy.

Uspokojivě je řešeno v této fázi — v prvních hodinách války — i zdravotnické zabezpečení využitím maxima léčebných zařízení v příhraniční zóně teritoria.

Vážné problémy vznikají však již v prvních dnech, kdy vojska se od svých základů vzdalují a mobilizované prostředky přísunu nejsou ještě s to potřebný přísun zabezpečit. Zvláště citlivě se tento problém odráží v oblasti zásobování PHM, munice a včasného odsunu raněných.

Velký význam má samozřejmě vytvoření zásob v míru — vhodně umístěných tak, aby byla zabezpečena jejich ochrana, možnost rozptýlení a přísun bojujícím vojskům.

tak i jedině reálná budou na teritoriu ta opatření, která jsou dnes promyšlena, plánována a lidmi i materiálem zajištěna. Spolehat na to, že teprve v průběhu POV se začnou připravovat a řešit opatření k zabezpečení činnosti teritoria, je naprosto nemyslitelné. To se zvláště výrazně projevuje u takového státu, jakým je ČSSR — v přímém dotyku a tedy i ohrožení nepřítel, s vysokou koncentrací obyvatelstva, ekonomických i vojenských objektů a zařízení na poměrně malém a omezeném prostoru.

Hlavní úkoly a požadavky, kladené na zápolí v POV, je třeba vidět v jednoznačném a prvořadém zabezpečení činnosti

vojsk na frontě, protože tam se s konečnou platností rozhoduje o úspěchu nebo neúspěchu vedení války. A tak, i když život a veškerá činnost na teritoriu budou probíhat ve velmi složité a tvrdé situaci, přece všechno prvořadě úsilí z hlediska obnovy sil a prostředků musí jít nejdříve ve prospěch fronty.

Úkoly budou proto spočívat v zabezpečování lidských i materiálních zdrojů, v co nejrychlejší zavedení pořádku v celostátním rozsahu po jaderných úderech nepřítelů, v zabezpečení mobilizace, která bude zcela bez pochyby probíhat ve velmi složitých podmínkách — zvláště radiální situace. Proto jen vysoce promyšlená a při tom krajně jednoduchá mobilizační opatření, dnes již splánovaná mají naději na úspěch. Pro první hodiny a dny POV je tato činnost teritoria (mobilizace) ve prospěch fronty vůbec nejvážnější. V míru může stát držet takovou armádu, která je nejnужněji potřebná k zahájení bojové činnosti; značné síly se vytvářejí až mobilizačně.

Na nich pak závisí schopnost stupňovat úsilí na frontě a nahradit vzniklé ztráty na lidech a materiálu. Proto nejen vojenská teritoriální velitelství, ale doslovně všechny státní a společenské organizace musí věnovat v prvních hodinách a dnech všechnu svou pozornost, um a úsilí včasnému a kvalitnímu zmobilizování těch útvarů, svazků a zařízení, jejichž bojovost na zmobilizování závisí.

Další úsilí v tomto období spočívá v zabezpečení přechodu mírové ekonomiky státu na válečnou. Tato oblast činnosti teritoria je velmi složitá a v protikladu k potřebám dlouhodobá.

Z vojenského pohledu nutno orientovat tento přechod na zabezpečení co nejrychlejší návratnosti vši poškozené bojové techniky na frontu.

Proto požadujeme především co nejrychlejší rozvinutí opravárenských zařízení a zabezpečení jejich akceschopnosti, protože jejich činnost může v POV náhrady ztrát na frontě uspokojit.

Rozhodně nelze očekávat, že by se v průběhu POV objevila na frontě nově vyrobená bojová technika ze závodů, které mají přejít na válečnou výrobu.

* * *

Další oblast úkolů na teritoriu v POV spočívá v organizování komplexní ochrany a obrany životně důležitých objektů, center a oblastí před nepřátelskými úder-
ry. To znamená v podstatě organizaci:

- protivzdušné a protiraketové obrany;
- likvidace výsadek a diverzních skupin,
- odstraňování následků úderů ZHN, radiální a hlásné služby,
- civilní obrany, evakuace apod.,
- v rámci vojenských potřeb pak zabezpečení přesunu vojsk vlastních i spojeneckých, materiálu a techniky; vůbec zabezpečení potřeb polních vojsk i spojeneckých, pokud jsou na území teritoria.

Základní aktuální problém v přípravě teritoria nutno spatřovat v dosažení vysoké pohotovosti teritoria a v účinném systému jeho řízení.

Při tom je třeba vycházet z toho, že i když příští válka bude mít výhradně koaliční charakter, je příprava teritoria záležitostí národní, kterou je nutno řešit podle našich potřeb, na základě našich konkrétních možností a podmínek.

Tato oblast, spolu s řešením některých otázek naší vojenské doktriny, nabývá strategického charakteru, protože obrana a ochrana země je součástí strategické činnosti.

Řešení tohoto hlavního úkolu — obrany a ochrany — záporně ovlivňuje řízení vojenské činnosti (např. evakuace kategorizovaných míst, organizovanost a plynulost doplňování ozbrojených sil) a má proto vysoké nároky na organizaci a přípravu vojenských teritoriálních orgánů.

Jediným měřítkem musí být účinnost všech plánovaných opatření za války.

Požadavek účinnosti nedovolí vytvářet ani ménit nebo zavádět za války jiné způsoby řízení, než v praxi zaběhnuté a hlavně osvědčené.

Požadavkem je vytvořit i maximální předpoklady k samostatnému řízení vojenské činnosti v jednotlivých územních celcích pro případ, že centrální řízení bude narušeno. Všechna opatření musí být v takovém případě řešena v duchu jediného zámyslu a k zabezpečení hlavních úkolů.

V oblasti ochrany teritoria je nutné odstranit zbytečnou duplicitu, především v systému uvědomování (např. o radiální situaci na teritoriu) a v možnostech zasadit síly a prostředky a centrálně řídit likvidaci následků po úderech ZHN nepřítelů.

V rámci této oblasti je ještě celá řada aktuálních otázek přípravy teritoria — materiálně technického rázu — kterým bude nutné věnovat zvýšenou pozornost.

Je to především řešení požadavku in-

tegrace spojovacích cest jako základního předpokladu k zavedení a účinnému uplatnění mechanizace a automatizace sběru informací a velení, administrativního řízení a plánování, opatření k obraně a ochraně na teritoriu, zabezpečení dopravy, zejména přesunů vojsk apod.

Tak, jako v problematice polních vojsk i v teritoriu je jednou z nejsložitějších otázek získání včasných a konkrétních údajů o radiační, chemické a biologické situaci — tj. údajů pro velení teritoriálních orgánů a v této souvislosti pro řešení ochrany.

Na úseku pohotovosti systému pro zjišťování údajů o napadení území státu je nutno řešit:

- zabezpečit včasné zaujetí pozorovacích stanovišť pozorovateli TRHS;

- rychle aktivovat spojovací prostředky k zabezpečení předávání informací o napadení na všech stupních, včetně vysílání radiační výstrahy — v souvislosti se zaujetím plánovaných míst velení MVS a organizací radiačních středisek.

Velmi složitá je otázka **návaznosti určení mírového systému na systém TRHS**, jehož doba pohotovosti je několikahodinová. Je tedy třeba řešit překlenutí této časové normy a stanovit

- jakých mírových sil a prostředků k tomu využít;

- volbu a přípravu dočasných pozorovacích stanovišť;

- systém spojení v průběhu změn velitelských stanovišť.

Závěry z charakteru a vedení operací POV pro přípravu ozbrojených sil ČSSR

Příští světová válka a zvláště její počáteční období přináší specifické požadavky na řadu oblastí přípravy našich ozbrojených sil. Tyto požadavky spočívají:

- v udržování vysoké bdělosti, ostráživosti a připravenosti našich sil. Je třeba počítat s možností nenadálého napadení. Proto musíme sledovat pečlivě vývoj vojenskopolitické situace a přípravy nepříteli k válce, protože jsme v prvním operačním sledu vojsk států Varšavské smlouvy;

- ve zdokonalování a udržování vysoké, přitom však diferencované, bojové pohotovosti v souladu s konkrétními podmínkami a úlohou ČSLA;

- v kalkulaci, že operace POV v zásadě povedou mírová vojska. Tomu musí

K zabezpečení součinnosti s CO je nutno řešit včasné aktivování součinnostního spojení a zaujetí plánovaných míst TRHS styčnými orgány CO.

Na úseku uvědomování a ochrany vojsk a teritoria řešit

- včasné získání informací o zamoření území při nástupu mobilizačních doplňků a získání přehledu o jejich ozáření;

- uvědomování doplňků o změně regulačních míst a přijímacích středisek v důsledku konkrétní radiační situace;

- zabezpečit doplňky při nástupu k vojenským útvarům, jejich vybavení ochrannými prostředky a usměrnění přesunu k útvarům podle zamoření;

- včasné předávání zpráv o bezprostředním radioaktivním a chemickém nebezpečí vojskům za přesunu (převozu) a v prostorech denních odpočinků (soustředění);

- rychlou změnu stanovišť pořádkové a regulační služby na základě os přesunu;

- včasné zabezpečení informací ve prospěch evakuovaného obyvatelstva za pohybu i ukrytí — rychlou výměnu informací o rozsahu napadení vojsk a obyvatelstva mezi štáby vojsk a orgány CO k poskytování vzájemných výpomocí.

Je jisté, že i v dalším období války bude teritorium plnit vážné úkoly. Náplň činnosti teritoriálních orgánů v POV je natolik nová, živá a složitá, že jí musí být stále a ještě dlouhou dobu v perspektivě věnována prvořadá pozornost všech řídicích orgánů.

odpovídat naplněnost vojsk, se kterými se počítá ihned, jejich vhodná dislokace a organizace, která umožní beze změn zahájit bojovou činnost;

- v přípravě vojsk a štábů k vedení boje a operací v POV podle doktrinálních zásad v konkrétních podmínkách našeho válčiště;

- ve vybavení našich vojsk soudobou technikou a zbraněmi s důrazem na rozhodující druhy výzbroje i její zvládnutí a neefektivnější využití;

- v zabezpečení spolehlivého velení a spojení v nejsložitějších podmínkách;

- v zabezpečení přípravy teritoriálních orgánů s tím, že vyvineme všichni maximální úsilí ke zvýšení úrovně i všeobecné přípravy všeho obyvatelstva.